

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ БІБЛІОТЕКАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ (НА ПРИКЛАДІ М. МИКОЛАЇВ)

У статті аналізується практична ефективність системи державного управління шкільними бібліотеками. Проводиться аналіз нормативно-правової бази, яка регулює діяльність спеціальних бібліотек (на прикладі шкільних). Аналізуються матеріали соціологічного дослідження, проведеного науково-педагогічною бібліотекою м. Миколаїв спільно з Центром вивчення громадської думки «Наваль-Експерт». У результаті цього дослідження виділено проблеми державного управління шкільними бібліотеками в епоху електронної інформації.

Ключові слова: бібліотечна справа, шкільна бібліотека, державна політика, соціологічне дослідження.

В статье анализируется практическая эффективность системы государственного управления школьными библиотеками. Проводится анализ нормативно-правовой базы регулирующей деятельность специальных библиотек (на примере школьных). Анализируются материалы социологического исследования, проведенного научно-педагогической библиотекой г. Николаева совместно с Центром изучения общественного мнения «Наваль-Эксперт». В результате этого исследования выделены проблемы государственного управления школьными библиотеками в эпоху электронной информации.

Ключевые слова: библиотечное дело, школьная библиотека, государственная политика, социологическое исследование.

This article analyses practical efficiency of the governance system for school libraries. Legal base that regulates activities of specialized libraries (here school libraries) is reviewed. Scientific-pedagogical library together with the Centre for research of social opinion in Meokolayiv «Naval-Expert» conducted the study, materials of which are discussed in the article. Thus study has discovered problems of state governance of school libraries in era of electronic information.

Key words: library science, school library, public policy, sociological study.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Під час дослідження механізмів державного управління бібліотечною справою є доцільним проаналізувати таку важливу складову, як система управління спеціальними бібліотеками, зокрема шкільними, та дослідити практичну реалізацію державної політики на місцевому рівні.

Відповідно до Принципу 7 Декларації ООН про права дитини, «дитина має право на здобуття освіти, яка має бути безкоштовною і обов'язковою, принаймні на початкових стадіях. Вона повинна отримати освіту, яка сприяла б її загальному культурному розвитку і дозволила б, на основі рівності можливостей, розвивати свої здібності, особисті судження і свідомість моральної та соціальної відповідальності, а також стати корисним членом суспільства» (Декларація прав дитини, прийнята

Генеральною Асамблеєю ООН 20 листопада 1959) [1].

Наявність і використання шкільної бібліотеки складає найважливішу частину безкоштовної і обов'язкової освіти. Шкільна бібліотека має істотне значення як для «розвитку окремої особистості, так і для духовного, морального, соціального, культурного та економічного прогресу суспільства» [2] (з рекомендації ЮНЕСКО / МОП про статус викладачів – UNESCO / ILO Recommendation concerning the Status of Teachers, прийнятої 5 жовтня 1966 р. на спеціальній міжурядовій конференції в Парижі, організованій ЮНЕСКО спільно з Міжнародною організацією праці).

Шкільна бібліотека надає широке коло джерел інформації, як друкованих, так і недрукованих, включаючи електронні документи та доступ до баз даних, що сприяє сприйняттю дитиною культурної спадщини і створює основу для розуміння розмаїття інших культур [3].

Наявність гарних шкільних бібліотек може служити свідченням відповідального ставлення державної влади до освіти, яке сприяє тому, щоб діти стали корисними членами суспільства, і розвиває індивідуальний потенціал кожної дитини. Хороша шкільна бібліотека з кваліфікованим бібліотекарем є важливим фактором розвитку якісної освіти.

Шкільна бібліотека може розглядатися як одне з помітних досягнень суспільства і державної влади, які підтримують освіту дитини. Суспільство, яке сприяє розвитку шкільних бібліотек для блага своїх дітей, вносить вклад у своє майбутнє.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми і на які спирається автор. Особливий інтерес для досліджуваної теми становлять наукові праці, автори яких пропонують оригінальні концепції розвитку бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів, зокрема, бібліотек шкіл нового типу, перетворення їх на шкільні бібліотечно-інформаційні центри та медіа теки. Цій тематиці присвячені публікації авторів: О. Громової, Т. Роскіної, Л. Колосай (Л. Поперечна).

Питанням законодавчого регулювання діяльності бібліотек присвячені публікації таких дослідників, як В. Здановська, П. Рогова, І. Хемчан.

Виділення невирішених раніше аспектів загальної проблеми, яким присвячується стаття. Аналіз наукових праць із питань державного управління та організації інформаційного забезпечення потреб учнів у шкільних бібліотеках дозволяє констатувати, що статті вищезгаданих авторів в основному стосувались окремих аспектів функціонування шкільних бібліотек. Тому питання проблем та перспектив розвитку шкільних бібліотек є недостатньо проаналізованими.

Формулювання мети статті. Метою цієї статті є аналіз ефективності системи державного управління бібліотеками навчальних закладів, формулювання проблем та перспективи розвитку шкільних бібліотек на прикладі міста Миколаїв.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Систему вітчизняних нормативно-правових документів у галузі бібліотечно-інформаційної та освітньої діяльності утворюють: Конституція України, Закони України, підзаконні правові акти, Укази Президента України, Постанови Кабінету Міністрів України, акти органів виконавчої влади (постанови голів адміністрацій, накази та інструкції керівників підрозділів відповідних адміністрацій), акти міністерств, державних комітетів, відомств (накази, інструкції, положення, вказівки, статuti, рішення колегій, ДСТУ тощо), акти органів місцевого самоврядування (мають особливу силу на своїй території), локальні нормативно-правові акти (акти керівників підприємств, закладів та організацій для регламентування внутрішніх процесів).

В. Здановська нарахувала понад 80 нормативно-правових документів різного рівня, які прямо або опосередковано регулюють діяльність вітчизняних

бібліотек і визначають політику держави щодо інноваційного розвитку всіх сфер діяльності та побудови інформаційного суспільства, стратегію розвитку бібліотек та формування бібліотечно-інформаційних ресурсів на найближчі 12-15 років, правові та організаційні засади функціонування бібліотек, правомірність поведінки учасників інформаційних відносин [4].

Утім шкільні бібліотеки керуються у своїй роботі значно меншою кількістю цих документів, зважаючи на свій статус і коло основних завдань, які визначені у «Положенні про бібліотеку загальноосвітнього навчального закладу» [5] та «Положенні про мережу освітянських бібліотек Міністерства освіти і науки України та Академії педагогічних наук України» [6]. Відповідно до зазначених документів, шкільні бібліотеки мають подвійне відомче підпорядкування, а значить будують свою роботу враховуючи (крім Конституції України) нормативні акти двох відомств: Міністерства культури і туризму України та Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Шкільна бібліотека є обов'язковим підрозділом загальноосвітнього навчального закладу, вона органічно поєднує завдання, що стоять у галузі освіти і бібліотечної справи, здійснює бібліотечно-інформаційне, культурно-просвітницьке забезпечення навчально-виховного процесу як в урочний, так і в позаурочний час. Вона вивчає інформаційні потреби вчителів, вихователів, учнів, батьків, здійснює диференційоване обслуговування читачів, використовуючи різні форми і методи індивідуальної, групової і масової роботи [5].

Закон України «Про Національну програму інформатизації» визначає загальні засади формування, виконання та коригування національної програми інформатизації, яка визначає стратегію забезпечення інформаційних потреб та інформаційної підтримки освіти, науки, культури, охорони довкілля та здоров'я людини, державного управління, національної безпеки та оборони держави на основі широкого використання інформаційних технологій, а також створення умов для інтеграції України у світовий інформаційний простір. Завданням Закону України «Про Національну програму інформатизації» є створення правових, організаційних, науково-технічних, економічних, фінансових, методичних та гуманітарних засад регулювання процесу формування та виконання цієї Програми. Відповідно до статей 18 і 19 Закону міністерства та інші органи виконавчої влади можуть створювати галузеві або регіональні програми та проекти інформатизації [7].

З кожним роком усе більше шкільних бібліотекарів усвідомлюють переваги і необхідність впровадження сучасних інформаційних технологій для оптимізації бібліотечно-бібліографічної та інформаційної діяльності. За допомогою спеціальних комп'ютерних програм працівники шкільних бібліотек обліковують основні фонди та підручники, створюють веб-сайти бібліотек, бази даних, електронні каталоги і надають до них доступ у

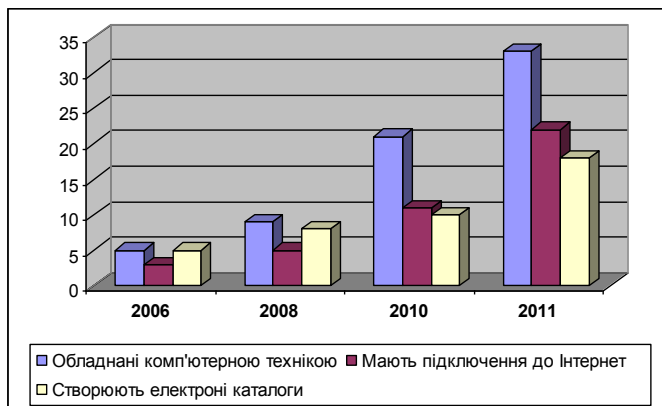
мережі Інтернет, готують мультимедійні презентації, виготовляють власну видавничу продукцію тощо. Зважаючи на незадовільний стан бібліотечних фондів та намагаючись максимально задовольнити інформаційні потреби усіх категорій користувачів шкільної бібліотеки, працівники цих книгозбірень активно долучають до інформаційного і довідково-бібліографічного забезпечення навчального процесу ресурси всесвітньої мережі: електронні бібліотеки, електронні довідники, енциклопедії, окремі публікації, повнотекстові бази даних, тематичні репозитарії тощо. Однак при використанні цих ресурсів шкільні бібліотекарі мають дотримуватися умов доступу до неї та зважати на права авторів розміщених в Інтернеті матеріалів.

Діяльність шкільної бібліотеки Миколаївщини неодноразово ставала предметом обговорення на науково-практичних конференціях і семінарах всеукраїнського та регіонального рівнів, круглих столах і семінарах. На жаль, іноді не зрозуміло: чи відбуваються у життєдіяльності шкільних бібліотек реальні зміни, чи готові вони надати інформаційну підтримку навчально-виховному процесу, пізнавальному і дозвіллевому інтересу учнів, підготувати їх до пошуку корисної інформації, одночасно захистивши від шкідливої. Гостроту цих питань особливо відчуваєш в умовах, коли впродовж останніх двадцяти років поповнення бібліотечного фонду (у т. ч. передплата періодичних видань) і придбання комп'ютерної техніки з підключенням до інтернету майже не фінансується із державного бюджету.

У м. Миколаїв функціонує 72 бібліотеки загальноосвітніх навчальних закладів, у яких працює 79 бібліотекарів. Це, переважно, фахівці з вищою бібліотечною (56 осіб) та вищою педагогічною (7 осіб) освітою; 16 бібліотекарів мають середню спеціальну освіту. 33 шкільні бібліотеки обладнані комп'ютерною технікою, а 22 мають доступ до Інтернету та створюють власні електронні ресурси.

Намагаючись отримати об'єктивну і неупереджену інформацію про реальний стан матеріально-технічної бази та поповнення фондів шкільних бібліотек, кожні три-чотири роки науково-педагогічна бібліотека м. Миколаїв, яка, згідно з Положенням про мережу освітянських бібліотек МОН України та АПН України (Наказ № 334/31 від 30.05.2003), є науково-методичним центром для освітянських бібліотек регіону, проводить соціологічні дослідження і щорічні анкетування серед бібліотек м. Миколаїв [8]. Ця робота, по-перше, дає можливість привернути увагу держави та громадськості до проблем шкільних бібліотек, а по-друге – підстави для ствердження, що в Миколаєві умови, у яких працюють шкільні бібліотеки, зазнають позитивних змін.

За останні роки багато миколаївських шкільних бібліотек суттєво поліпшили свою матеріально-технічну базу, урізноманітнили інформаційні послуги, стали сучасними бібліотечно-інформаційними центрами [9]. Наведена нижче діаграма (див. рис. 1) відображає динаміку цих змін.

(малюнок 1)

Рис. 1. Динаміка змін матеріально-технічної бази миколаївських шкільних бібліотек [10]

У 2008 р. на замовлення науково-педагогічної бібліотеки м. Миколаїв Центр вивчення громадської думки «Наваль-Експерт» (ЕДРПОУ: 33251129, КВЕД: 74.13.0 Дослідження кон'юнктури ринку та виявлення суспільної думки) провів соціологічне дослідження «Оцінка задоволеності роботою шкільних бібліотек учнями і викладачами миколаївських шкіл» з метою виявлення думки респондентів щодо забезпечення літературою за шкільною програмою. Дослідження виявило дві особливо небезпечні тенденції: багаторічна невідповідність фондів шкільних бібліотек потребам учнів і те, що лише від 14 до 27% читачів шкільних бібліотек, не отримавши необхідної інформації, продовжує пошук у публічних бібліотеках міста [11].

Книжковий фонд із предметів суспільно-гуманітарного циклу «цілком задовольняє» потреби учнів молодших класів на 45%, середніх – на 40%, старших – на 39%. Серед викладачів зазначених предметів подібної оцінки дотримуються 32%, а от бібліотекарі з такою оцінкою згодні лише на 8% [11].

Як відомо, одним із важливих джерел поповнення бібліотечного фонду та оперативного отримання інформації є періодичні видання. Тому вивченню стану комплектування шкільних бібліотек саме цим видом документів було приділено значну увагу. Результати соціологічного дослідження засвідчили:

– для школярів молодших класів бібліотеки одержують у середньому 1,4 примірника на школу;

водночас 39 % шкіл не отримують для цієї категорії жодного примірника;

– для школярів середніх і старших класів передплачують у середньому 1,8 примірника на школу [11].

Наведені цифри змушують замислитися над тим, що ж може запропонувати шкільний бібліотекар допитливій дитині. Інтерес до читання свідомо формується саме в школі хоча значну роль у ньому відіграють родина, батьки.

Соціологічне дослідження «Якою має бути бібліотека навчального закладу?» було проведено у квітні 2012 року науково-педагогічною бібліотекою Миколаєва та Центром вивчення громадської думки «Наваль-Експерт» [12]. Для різнобічного вивчення думки про роль шкільної бібліотеки в сучасних умовах було опитано чотири категорії респондентів: шкільні бібліотекарі, педагоги, батьки учнів і керівники навчальних закладів. Для кожної категорії було розроблено відповідні анкети. Загальний обсяг вибірки становив 300 осіб. Із них опитано 36 шкільних бібліотекарів, 110 педагогів, 120 батьків учнів та 34 керівники навчальних закладів.

Результати дослідження свідчать, що в м. Миколаїв 67 % бібліотекарів, 68 % респондентів-педагогів, 70 % керівників, 87 % батьків вважають, що їхні шкільні бібліотеки оснащені сучасною технікою і є універсальними центрами, які реалізують одночасно освітні, інформаційні та культурні завдання [12]. Тобто це вже сучасні бібліотечно-інформаційні центри.

У респондентів-педагогів та респондентів-бібліотекарів бачення змін збігаються:

1. Необхідність збільшення площі бібліотеки (абонемент, читальна зала, книгосховище), ремонт приміщення, осучаснення дизайну, придбання нових меблів, розміщення бібліотеки на 1-му (2-му) поверсі, а не на 4-му.

2. Оснащення сучасною комп'ютерною технікою, ксероксом, підключенням до Інтернету та обов'язкове обладнання комп'ютером робочого місця бібліотекаря з метою створення електронних ресурсів. Шкільна бібліотека повинна стати місцем, де вчителі та учні мали б можливість отримати консультації щодо користування новими інформаційними технологіями.

3. Виділення коштів на оновлення бібліотечного фонду, передплату періодичних видань для дітей, придбання літератури відповідно до діючих програм.

Точка зору багатьох опитаних керівників навчальних закладів (71 %) відносно ролі сучасної шкільної бібліотеки збігається з думкою більшості як бібліотекарів, так і педагогів – сучасна бібліотека повинна виконувати функцію універсального освітнього, інформаційного та культурного центру. При цьому дві третини опитаних керівників вважають, що підпорядковані їм бібліотеки дотримуються цієї моделі розвитку вже сьогодні. Близько третини керівників (32 %) вважають, що шкільна бібліотека повинна бути, перш за все, інформаційним центром з відповідним технічним і кадровим потенціалом [12].

Аналіз результатів опитування засвідчив, що здебільшого позитивні зміни торкнулися матеріально-технічного оснащення бібліотек. Так, на думку 70 % опитаних керівників, за останні п'ять років поліпшився стан комп'ютеризації бібліотек (80 % із них мають комп'ютери для бібліотекарів, а 40 % – також і комп'ютери для роботи читачів). Близько двох третин (62 %) шкільних бібліотек підключені до Інтернету, і більше половини (57 %) мають копіювальну техніку (при чому в половині з них ці можливості з'явилися саме за останні п'ять років). За словами 60 % директорів шкіл, у зазначений період поліпшився і стан приміщень шкільних бібліотек [12].

Успішна робота шкільної бібліотеки базується не лише на тісній співпраці з педагогічним колективом, а й на постійному контакті з батьками учнів, тому що ставлення до книги, любов до читання прищеплюється, перш за все, в родині. Проведене дослідження показало, що більшість батьків (70 %) цікавляться змістом книг, які читають їхні діти і, судячи з опитування, майже всі батьки досить добре орієнтуються в читачьких уподобаннях своїх нащадків. Так, за твердженнями батьків, більше половини їхніх дітей віддають перевагу художній літературі, далі – у порядку зменшення інтересу: навчальній (42 %) та науково-популярній (34 %) літературі [12].

Абсолютна більшість опитаних батьків (93 %) відвідували шкільну бібліотеку, і майже у всіх (87 %) вона викликала позитивні емоції. За запевненнями батьків, таке ж позитивне ставлення до шкільної бібліотеки мають і їхні діти – про це заявили близько 85 % опитаних [12].

Щодо основних негативних моментів у роботі шкільної бібліотеки, то більше половини опитаних батьків наголосили на відсутності нової літератури і доступу до Інтернету. Майже третина респондентів (29 %) зробила акцент на неналежній увазі до дітей з боку шкільних бібліотекарів [12].

З приводу ролі, яку повинна виконувати шкільна бібліотека в сучасних умовах, то погляди багатьох батьків (близько 70 %) збігаються з точкою зору більшості інших учасників опитування, а саме в тому, що шкільна бібліотека має бути універсальним центром [12].

Питання відповідності шкільних бібліотек сучасним вимогам завжди стає предметом обговорення на міжнародних, всеукраїнських, обласних, міських конференціях, нарадах, семінарах, тренінгах, у яких бере участь науково-педагогічна бібліотека.

На міжнародній конференції «Тенденції розвитку шкільних бібліотек в інформаційному суспільстві» (Миколаїв, 2008 р.), у якій взяли участь представники України, Росії, Республіки Білорусь, у присутності Миколаївського міського голови та начальника управління освіти було вирішено питання додаткової оплати праці шкільних бібліотекарів [13].

У пошуках шляхів поповнення бібліотечного фонду освітянські бібліотеки міста постійно звертаються до громадських організацій в Україні та за кордоном. Одним із прикладів результативності такої роботи стала передача Посольством США в Україні книг англійською мовою, з якими зараз

працюють діти в школах з поглибленим вивченням іноземних мов.

Головним лейтмотивом заходів, які проводять науково-педагогічна бібліотека м. Миколаїв спільно з науково-методичним центром під патронатом управління освіти виконкому Миколаївської міської ради, залишається питання – коли проблеми шкільних бібліотек стануть об'єктом уваги державних структур, зокрема, Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, в якому не передбачено структурного підрозділу, яке б опікувалося станом справ у так званому «Кабінеті № 1».

У програмі економічних реформ на 2010-2014 роки [14] серед кроків, які необхідно зробити для досягнення кінцевого результату реформування освіти, зазначено, зокрема необхідність запровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес, формування інформаційної культури, прищеплення учням навичок незалежного користування інформацією.

На жаль, у програмі нічого не сказано про розвиток у цьому контексті шкільних бібліотек як центрів інформаційного середовища школи. Утім, цей факт ніяк не зменшує значимості шкільної бібліотеки щодо підготовки молодого покоління до нових умов життя і професійної діяльності в інформаційному середовищі, навчання їх самостійно діяти в ньому, ефективно використовувати його можливості і захищатись від негативних впливів. Крім того, реформування загальної середньої освіти ставить перед шкільними бібліотекарями нові вимоги щодо вміння вчасно та кваліфіковано надати необхідну інформацію, володіння основами менеджменту, маркетингу та психології, новими технологіями обслуговування користувачів тощо.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Найчисельніша складова вітчизняної бібліотечної системи – шкільні бібліотеки – сьогодні залишається поза увагою Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України та Міністерства культури України. Сьогодні єдиним джерелом інформації про окремі показники діяльності шкільних бібліотек України є результати паспортизації бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів державної та комунальної форм

власності, проведеної у 2010 році відповідно до спільного наказу Міністерства освіти і науки України та Академії педагогічних наук України від 16 липня 2009 р. № 662/53 [15]. Але зважаючи на те, що результати паспортизації відображають ситуацію станом на 2010 рік, і зазначеним наказом не передбачено системного оновлення цієї інформації, її актуальність та значимість з кожним роком знижується [16].

Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України «Про вдосконалення діяльності бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів» від 06.02.2012 № 111 спрямований на активізацію роботи з удосконалення діяльності шкільних бібліотек, планомірне проведення заходів, направлених на їх модернізацію та інноваційний розвиток. Наскільки ефективною і результативною буде дія цього наказу покаже час, але судячи з переліку показників, наведених у додатку та їх формулювання (забезпечення комп'ютерною технікою, підключення до мережі Інтернет, поповнення фондів, заходи з підвищення фахового рівня бібліотекарів тощо) органи управління освітою не дуже цікавлять такі питання, як обсяги фінансування шкільних бібліотек, відсоток оновлення бібліотечного фонду, технічні можливості комп'ютерів, якими забезпечені шкільні бібліотеки, невідповідність навчальних програм на курсах підвищення кваліфікації сучасним вимогам до бібліотечної професії.

Підводячи підсумки можна зауважити, що заходи регіонального рівня не можуть вирішити ті питання, які потребують втручання з боку держави. Це – прийняття Державної програми читання, складовою якої буде поповнення фондів шкільних бібліотек, затвердження Концепції інформатизації мережі бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів України та виділення відповідного фінансування на її впровадження. Реалізація цих заходів створить сприятливі умови для наближення рівня освіти до європейських і світових стандартів.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі полягають у виробленні пропозиції щодо покращення ефективності реалізації державних програм, спрямованих на підвищення якості освіти та інформаційно-бібліотечного обслуговування користувачів спеціальних бібліотек.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конвенція ООН про права дитини : общественно-политическая литература. – К. : АТ «Вид-во «Столиця», 1997. – 32 с. – (Міжнародні документи ООН з питань прав людини).
2. The ILO/UNESCO Recommendation concerning the Status of Teachers (1966) and The UNESCO Recommendation concerning the Status of Higher-Education Teaching Personnel (1997) [Електронний ресурс] // The ILO/UNESCO Recommendation concerning the Status of Teachers (1966) and The UNESCO Recommendation concerning the Status of Higher-Education Teaching Personnel (1997) with a User's Guide. – 2008. – Access mode : <http://unesdoc.unesco.org/images/0016/001604/160495e.pdf>.
3. Пушкова С. В. Международная ассоциация школьных библиотек: история, основные направления деятельности / С. В. Пушкова // Школьные библиотеки мира: современное состояние и тенденции развития : сборник / [сост. С. В. Пушкова] ; Всерос. гос. б-ка иностр. лит-ры им. М. И. Рудомино, Центр междунар. библиотечного обслуживания ; Рус. школ. библ. ассоц. – М. : РШБА, 2009. – С. 129.
4. Здановська, В. Вітчизняні нормативно-правові акти в діяльності шкільних бібліотек / В. Здановська // Шкільний бібліотечно-інформаційний центр : щомісячний навчально-практичний та бібліографічний журнал. – 2011. – № 11. – С. 15–22.
5. Положення про бібліотеку загальноосвітнього навчального закладу Міністерства освіти України : затв. наказом М-ва освіти України від 14 трав. 1999 р. № 139 // Інформ. зб. М-ва освіти України. – 1999. – № 12. – С. 6–11. Те саме: Завуч. – 2000. – № 5. – С. 15.

6. Про затвердження Положення про мережу освітянських бібліотек Міністерства освіти і науки України та АПН України : наказ М-ва освіти і науки України від 30 трав. 2003 р. № 334/31 // Інформ. зб. М-ва освіти і науки України. – 2003. – № 21. – С. 27–32.
7. Про Національну програму інформатизації : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 27–28. – С. 181.
8. Організаційно-управлінські, нормативно-інструктивні і методичні документи для освітянських бібліотек Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України (2006-2010 рр.) : [збірник] / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ки України ім. В. О. Сухомлинського ; [уклад. : І. І. Хемчян ; наук. ред. П. І. Рогова, І. Г. Лобановська]. – К., 2010. – 287 с.
9. Роскіна Т. И. Повышение уровня информационного обеспечения школьных библиотек через создание корпоративных ресурсов / Т. И. Роскіна, К. Н. Картузов // Наукові праці Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського. Вип. 2. Всеукраїнський інформаційний ресурс з питань психолого-педагогічної науки і освіти: сучасний стан та шляхи розвитку : зб. наук. пр. / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – К. : Педагогічна думка, 2010. – С. 168–173.
10. Освіта Миколаєва. Інформаційний огляд за підсумками 2009-2010 навчального року / [за заг. ред. Г. І. Деркач]. – Миколаїв : Ліон, 2010. – С. 24.
11. Тимченко К. Освітянські бібліотеки – провідники читання / К. Тимченко // Шк. бібл.-інформ. центр. – 2011. – № 9. – С. 9–15.
12. Отчет о результатах социологического исследования «Какой должна быть современная библиотека учебного заведения?» [Електронний ресурс] / Центр по изучению обществен. мнения «Наваль-Эксперт» // Шк. бібл.-інформ. центр : електрон. дод. до журн. – Електрон. текст. і граф. дані. – 2012. – № 8. – Дод. 5. – 1 ел. опт. диск (CD-ROM).
13. Фуга Л. Школьная библиотека: развитие в информационном обществе / Л. Фуга // Южная правда. – 2008. – № 125. – С. 5.
14. Програма економічних реформ на 2010–2014 роки. Напрямок «Реформа системи освіти» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/index.php/ua/diyalnist/reforma-osviti/174-diyalnist/reforma-osviti/6763>. – Назв з екрана. – (Дата звернення 14.08.2012).
15. Україна. Міністерство освіти і науки. Про проведення паспортизації бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів державної та комунальної форм власності: наказ... від 16.07.09 р. № 662/53/Україна. Міністерство освіти і науки // Інформаційний збірник міністерства освіти і науки. – 2009. – № 31-32. – С. 51–64
16. Результати паспортизації бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів України державної та комунальної форм власності / І. І. Хемчян // Шкіль. б-ка плюс. – 2011. – Серп. (№ 15). – С. 1–22.

Рецензенти: **Палагнюк Ю. В.**, к.політ.н., в.о. доцента;
Дерега В. В., к.політ.н., доцент.

© Картузов К. М., 2012

Дата надходження статті до редколегії 30.11.2012 р.

КАРТУЗОВ Костянтин Миколайович – здобувач кафедри державної політики та менеджменту Інституту державного управління ЧДУ ім. Петра Могили, магістр державного управління, заступник директора науково-педагогічної бібліотеки м. Миколаєва.

Коло наукових інтересів: бібліотечна справа, інформація, державне управління.